

Finançament a la deriva

Ja ningú no se sorprèn quan llegeix que el PNB dels tres primers mesos d'enguany va disminuir a l'URSS un 8%, en comparació amb el mateix període de l'any passat.

El comerç exterior s'ha reduït una tercera part (les importacions un 45%); la inversió cau en picat i les vagues dels miners han afectat la columna vertebral de la producció industrial (acer, gas, farmacèutiques...). La producció de petroli, que fins ara garantia els ingressos per a poder importar cereals i altres productes de consum, ha caigut a conseqüència de l'increment dels costos d'extracció ja que l'accessibilitat a nous pous és més difícil (l'exportació de petroli s'ha reduït de 60 milions de tones). Lligant aquesta dada amb la disminució generalitzada dels preus del petroli, s'entén per què el dèficit de la balança per compte corrent superi ja els onze mil milions de dòlars.

La diferència apareix quan l'accés a dades com les anteriors és directe, escoltant les paraules de Stanislav Xatalin en un cicle de conferències organitzat per la Fundació Caixa de Catalunya. Aquest acadèmic de 57 anys és autor del *Programa 500 dies* i, fins al mes de febrer, fou membre del Comitè Central del PCUS. La seva ideologia "socialdemòcrata de tipus occidental" —en paraules seves— l'ha portat a defensar el pas a una economia de mercat i ha motivat la seva escissió política del partit que dirigeix Mikhaïl Gorbtxov. L'amistat que els uneix no ha estat suficient per a evitar-ho.

CONFIANÇA EN ELS DIRIGENTS

Xatalin no entén encara ara el perquè del rebuig a la reforma que ell proposava, con-



La indústria pesant de l'URSS s'ha ressentit enormement.

ARXIU

vençut com està que és l'única sortida possible per a l'economia soviètica. En realitat el *Programa 500 dies* havia estat acceptat al mes d'agost per una coalició de forces polítiques —inclosa la del govern—, però al setembre Gorbtxov se'n desdeia.

Al mes de desembre el ministre d'Afers Estrangers, Edvard Xevarnadze, es decidia també a separar-se del govern, conscient que la direcció empresa no conduïa a res de positiu.

Aquests esdeveniments negatius, més altres mesures impopulars, com l'augment recent dels preus i el desproveïment dels comerços, han fet que avui només un 10% de la població confii en el govern soviètic —segons els sondat-

ges d'opinió.

Tothom coincideix a afirmar que abans d'emprendre cap mesura econòmica és absolutament imprescindible que la gent recuperi la confiança en aquells que l'hagin d'introduir. Els experts consideren que de l'única manera que això és factible és pactant amb la resta de forces i repúbliques i mantenint la unió al si del partit del govern. Aquest pacte amb les repúbliques hauria de permetre un sistema de comunicació horitzontal que substituís les ordres centralitzades i que generés, així, una coalició constructiva, amb l'ànim de recuperar la credibilitat del poble. En paraules de Xatalin: "Quan treballava en el *Programa 500 dies*, vaig comprovar com l'ús d'un llen-

guatge no dictatorial permetia tractar qualsevol problema. És necessari reconèixer que la dictadura ha desaparegut i que mai més no tornarà (...) No es pot enganyar el poble amb solucions confuses."

De fet, Gorbtxov sap que el pacte amb les repúbliques és necessari, sobretot després de la lliçó rebuda de Borís Eltsin, que ha aconseguit que els miners de Kuzbas i Vorkuta tornessin a la feina, una tasca en la qual el president soviètic no havia reeixit. La diferència que els separa no és únicament personal, ans parteix d'una concepció divergent del terme 'mercat': mentre Eltsin accepta una economia de mercat plenament plural, Gorbtxov parla del mercat insistint en el manteniment de la seva elecció socialista.

EL PACTE AMB LES REPÚBLIQUES

Qualsevol tractat amb les repúbliques ha d'incloure dues grans concessions del president de la Unió. Primerament, les repúbliques (principalment les bàltiques) que volen la seva llibertat total haurien de poder negociar obertament la seva sortida. La no consideració d'aquest punt condueix a ignorar deliberadament un dels principals problemes socials que afecten el país: les diferències interètniques. Així, es constata com dia rere dia les repúbliques estableixen guerres comercials més cruentes entre elles, fins al punt de tancar les fronteres mútues, quan les transferències d'impostos al govern central arriben única-



La privatització de la indústria és un procés inevitable.

ARXIU

ment a un 39% del que s'esperava. Segons Xatalin, "no hi ha una nova societat soviètica unificada. La consciència nacional és avui tan forta que sols serà possible d'utilitzar-ne el potencial, si reconeixem que són estats sobirans; quan hagin assumit la seva independència política (...) Ha deixat d'existir un sistema econòmic unitari."

Com a segon punt, el govern hauria de pactar amb les repúbliques que vulguin mantenir-se dins la Unió els aspectes relatius al traspàs de competències des del centre a les repúbliques sobiranes. Aquesta és l'única via possible per a garantir que els processos vers una economia de mercat (privatització de la terra i de la propietat, estatització d'empreses...) siguin duts a terme de manera satisfactòria.

No podem oblidar, en aquest sentit, la reunió que fa unes setmanes va mantenir Mikhaïl Gorbtxov amb els presidents de nou de les quinze repúbliques (no hi eren representades les bàltiques, ni Geòrgia, Armènia, Moldàvia) i que Xatalin qualificà de "declaració de bones intencions". En aquest encontre es confirmà el desig del govern central d'arribar a un pacte que conduís a responsabilitats compartides. De totes maneres, els pactes a què arribin Gorbtxov i els líders de les repúbliques hauran de ser aprovats

pels parlaments respectius, fet que n'ajorna l'efectivitat.

DOS CASOS CONCRETES

Hi ha dos àmbits en els quals el grau d'acord entre govern central i repúbliques és força divergent. D'una banda, tenim les vagues dels minaires, provocades per com s'havia signat el traspàs de transferències del govern central a la república russa quant a gestió. Però, d'una altra, la iniciativa que ha mogut la Federació Russa a establir —amb les repúbliques bàltiques— un sistema bancari propi i independent del Banc central. Fa uns dies, quan el diari anglès *Financial Times* es feia ressò de la notícia, les autoritats centrals soviètiques encara no s'havien pronunciat oficialment sobre l'afer, per més que previsiblement s'hi oposaran, com sigui que l'acció anirà acompanyada d'una llei prohibint la 'confiscació' dels ingressos en moneda estrangera a territori rus (una de les principals vies de recaptació del govern central).

LA REFORMA ECONÒMICA

És urgent actuar sobre l'economia de manera ordenada, diferenciant-ne els àmbits: un de macroeconòmic, que inclogui una reducció del dèficit pressupostari, la liberalització dels preus i del comerç i vetllar pel manteniment de la in-

flació dins uns límits permissibles; i un de microeconòmic, que hauria de consistir en la creació de les condicions necessàries perquè les empreses puguin treballar.

Pel que fa al primer no es pot eludir la necessitat de reduir la despesa, principalment la partida militar.

També s'ha parlat de la liberalització dels preus, mesura que hom pensa introduir per l'octubre del 1992 i que hauria de pal·liar els greuges causats per les disposicions precedents (augment de preus, eliminació de bitllets de 50 i 100 rubles). També és previst d'incrementar els tipus d'interès per afavorir l'estalvi dels consumidors i evitar un procés inflacionari important, punt que requereix també, sens dubte, el control de l'emissió de diner (hi ha qui diu que ja es treballa en la impressió d'una nova moneda). L'obertura de l'economia al comerç mundial és igualment un punt inexcusable.

Quant a l'àmbit microeconòmic, és important de diferenciar entre privatització i desestatització. El primer terme defineix un canvi de propietat i sols es pot aplicar a aquelles activitats que no requereixin cap inversió gaire important de la població, com ara serveis, habitatge i agricultura. El segon terme enclou l'acció a aplicar a les enormes empreses existents a la Unió Soviètica.

Xatalin mateix declarava: "S'ha demostrat que les formes de producció de propietat estatal són incapaces de garantir millores en la qualitat de vida de la gent i dels productes (...) És necessari que l'estat deixi d'immiscir-se en la gestió de les grans empreses, començant per deixar de dictaminar-ne els òrgans de gestió."

Ara el que es discuteix no és si la privatització és necessària, sinó com dur-la a terme. Gairebé el 90% dels mitjans de producció pertanyen al sector públic i, si bé una part considerable no serà transferida ara per ara es treballa a acostar la propietat al poble de manera que aquest estigui interessat a aprofitar-la racionalment. Així, mentre els uns defensen el repartiment gratuït dels béns públics, d'altres aposten per la conversió de les empreses públiques en societats d'accionss.

L'experiència d'Europa de l'Est hauria d'haver servit per demostrar, tanamteix, que les empreses propietat dels treballadors poder ser tan ineficients com les de propietat estatal.

Xatalin adverteix finalment que el programa anticrisi del primer ministre soviètic, Valentin Pàvlov, és encertat, però que no tindrà la més mínima efectivitat si no té la confiança de la població.

Jaume Serra